

DOĞANIN HAKKINI SAVUNMAK

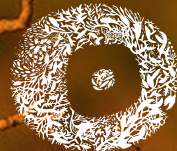
2021 Yılı

Merkez Av

Komisyonu

Kararının

İptali Davası

Doğa

Doğa Derneği (BirdLife Türkiye ortaęı)

Yayına Hazırlayan: Özlem Altıparmak

Yayınlayan: Doğa Derneği

Kapak Fotoęrafı: Sezai Göksu

Grafik Tasarım: Elif Müftüoęlu, Gökçe Sümerkan

Yayın Tarihi: Ekim 2021

e-ISBN: 978-605-64102-1-5

Adres: Orhanlı Mahallesi 7102 sokak No:1 Seferihisar / İzmır

doga@dogadernegi.org | www.dogadernegi.org

İçindekiler

1. Önsöz ve Teşekkür	3
2. Biyolojik Çeşitlilik Hukuku ve Avcılık	4
3. Merkez Av Komisyonu Kararının İptali Davasının Hukuki Çerçevesi	5
3.1. Dava konusu	5
3.2. Yararlanılan kanunlar ve sözleşmeler.....	6
3.3. İptal talebinin hukuksal dayanakları	6
3.4. Anayasaya aykırılık tartışması	7
4. Biyolojik Çeşitliliğin Korunması için Kara Avcılığı Ekseninde Hukuksal Öneriler.....	8

1. Önsöz ve Teşekkür

11 Ağustos 2021 tarih ve 31565 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan, 30.06.2021 tarih ve 20 karar sayılı, 2021-2021 Av Dönemi Merkez Av Komisyonu Kararı'nın iptali için açtığımız davanın hazırlık süreci, doğanın hakkını savunmak için ortak bir çaba ve üretime dönüştü ve bizlere bu yayını hazırlamak için ilham verdi.

Merkez Av Komisyonu Kararı'nın iptali için giriştiğimiz araştırma, sadece hukuksal kaidelerle sınırlı kalmadı; kendimi hukukçulardan oluşan bir ekibin içinde avcılık, biyolojik çeşitlilik, türler, kuşlar, sulak alanlar üzerine okuyup düşünürken buldum. Harika bir ekip çalışmasıyla ortaya sadece bir dava dilekçesi değil, doğa savunuculuğu için örnek bir çalışma çıkarmış olduk. Doğanın hakkını savunma konusunda bizimle birlikte yol alarak dava dilekçesinin hazırlık sürecinde yer alan tüm hukukçulara çok teşekkür ederim.

Uzmanlığımızı paylaşmak ve deneyimlerimizi ortaklaştırmak, hem bizleri daha güçlü kılıyor hem de ulaşmak istediğimiz sonucun etkisini artırıyor. Her şey gibi hukuk da paylaşarak çoğalıyor ve zenginleşiyor. Bu nedenle dava hazırlığımızı bir yayına dönüştürerek doğa ve iklim üzerine çalışanların yararlanabileceği bir hukuki kaynak oluşturmak istedik. Yayınımızı davamızın eksenini oluşturan biyolojik çeşitlilik ve avcılık konusunu tartışma çerçevesiyle sınırladık ve dava dilekçemizi detaylı olarak okumak isteyenler için dilekçeyi yayınımıza ayrı bir bağlantı olarak ekledik.

Meydana getirdiğimiz bu çalışmanın kara avcılığı konusunda dava açmak, hukuki yollara başvurmak ve savunuculuk yapmak isteyen kişi ve kurumlara yol gösterici olmasını umut ediyoruz.

Özlem Altıparmak

Doğa Derneği Hukuk Danışmanı

Dava dilekçesi hazırlığında yer alan hukukçu ekibimiz:

Berkay Çakıralp
Cansu Doğan
Cansu Okur
Cem Altıparmak
Çisem Aylanç
Emel Cansever
Fatma Elçiçek
Hüseyin İnci
İlker Karabulut
Nimetullah Düzgün
Özlem Altıparmak
Samet Amirgan
Tuğçe Berber
Yağmur Seçkin
Yankı Tan

Dava dilekçesine ulaşmak için: www.dogadernegi.org/mak_dava_dilekcesi/

2. Biyolojik Çeşitlilik Hukuku ve Avcılık

İklim krizinin etkileri gittikçe artıyor ve doğayı yaşatmak konusundaki çabamızın bütüncül ve kapsayıcı bir şekilde olması gerektiğini artık biliyoruz. Etkili bir sonuç almak istiyorsak hukuki sorunları ele alırken de benzer bakış açısına sahip olmamız gerekiyor. Hukuki süreçlerin ve dava konusu yaptığımız idari işlemlerin iklime etkisini ve doğa ile ilişkisini her zaman sorgulamak zorundayız. Bizler; bir sulak alanın, nesli tükenen bir kuşun, kesilen bir zeytin ağacının doğadaki ve yaşam döngüsündeki yerini anlayıp, yargı önünde anlatamadığımız sürece etkili bir hak savunuculuğu yapmamız da mümkün olmuyor.

Doğa hukuku ve biyolojik çeşitlilik hukuku, tüm dünyada gittikçe gelişmekte olan ve oldukça önemli bir çalışma alanıdır. Doğa hukuku dayanağını Dünya Doğa Şartı'ndan alır ve örneklerini Bolivya, Ekvador gibi anayasalarda görebileceğimiz küresel yeryüzü anayasacılığı ile somutlaşmıştır. Doğanın mistik bir unsur olarak yer aldığı Bolivya Anayasası'ndan farklı olarak, doğayı bir hukuki kişilik ve hak öznesi olarak kabul eden Ekvador Anayasası bu alanda yürütülecek çalışmalar için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Anayasal düzenlemelere ek olarak Yeni Zelanda, Hindistan, Bangladeş, ABD, Kolombiya gibi ülkelerde nehirlerin, göllerin ve doğal koruma alanlarının hukuki kişilik olarak kabul edilmeye başlandığını ve "var olma, doğal olarak gelişip gönenme haklarının" tanınarak doğa hukuku anlamında yeni ve umut verici adımlar atıldığını görmekteyiz.

Biyolojik çeşitlilik, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 2. Maddesi'nde şöyle tanımlanmıştır: "*Kara, deniz ve diğer su ekosistemleri ile bu ekosistemlerin bir parçası olduğu ekolojik kompleksler de dahil olmak üzere tüm kaynaklardan canlı organizmalar arasındaki farklılaşma anlamındadır; türlerin kendi içindeki ve türler arasındaki çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği de buna dahildir.*" Sözleşme maddesinden anlaşıldığı üzere biyolojik çeşitlilik, sadece tür çeşitliliğini değil, genetik çeşitliliği ve doğal alanların çeşitliliğini de ifade eder.

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 2. Maddesi'nde ekosistem kavramı da tanımlanmıştır. Bu maddeye göre ekosistem "*Bitki, hayvan ve mikroorganizma toplulukları ile bunların cansız çevrelerinin işlevsel bir birim olarak karşılıklı etkileşen dinamik bir kompleksi*" şeklinde ifade edilmektedir.

Biyolojik çeşitlilik hukuku, bitki ve hayvan türlerinin korunması, flora ve fauna rejimleri, ekosistemlerin ve yabani faunanın korunması, kıyıları, ağaçlar, ormanlar ve tüm doğal ortamların korunmasını kapsar. Doğal ortamların korunması, türlerin korunması için vazgeçilmezdir. Bu nedenle doğal alanların korunması, hem devletlerin iç hukukunda düzenlenmiş hem de uluslararası kamuoyunun gündeminde olmuştur. Kıyı, orman ve doğal ortamların korunması açısından pek çok bağlayıcı sözleşme ve metinler bulunsa da dilekçemizde atıf yaptığımız Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, sulak alanların korunması için 1971 yılında yürürlüğe giren Ramsar Sözleşmesi, yaban hayatın ve doğal ortamların korunması için 1979 tarihli Bern Sözleşmesi bunların en önemlilerindedir.

Hayvan türlerinin korunması söz konusu olduğunda, akla ilk gelen konu avcılıktır. Günümüzde hayvan haklarının "hak temelli" olarak çalışılıp tartışılmaya başlanmasıyla birlikte, av hukuku ve bu konudaki hukuksal düzenlemeler de sorgulanır hale gelmiştir.

4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun amacı; "Sürdürülebilir av ve yaban hayatı yönetimi için av ve yaban hayvanlarının doğal yaşam ortamları ile birlikte korunmalarını, geliştirilmelerini, avlanmalarının kontrol altına alınmasını, avcılığın düzenlenmesini, av kaynaklarının millî ekonomi açısından faydalı olacak şekilde değerlendirilmesini ve ilgili kamu ve özel hukuk tüzel kişileri ile işbirliğini sağlamak." olarak tanımlanmıştır. Dava dilekçesinde ayrıntılı açıklandığı üzere, kanunun içeriği, uygulanma şekli yaban hayvanları ve doğal yaşam ortamlarını korumaktan çok uzaktadır. Kanunda yazılı amacın aksine biyolojik çeşitliliğe ciddi zararlar vermektedir.

Kanunda, devletin yaban hayvanlarını bir mülkiyet konusu yaparak avcılara yaban hayvanlarını öldürme hakkı tanınması Anayasa'ya aykırılık açısından tartışılması gereken bir konudur. Kanunun 2. Maddesi'nin 22. Bendi'nde "avlanma hakkı"ndan söz edilmektedir. Ancak avlanmanın, yani bir yaban hayvanını öldürmenin bir hak olarak tanınmasının hukuk sistemi açısından kabul edilebilir bir yanı yoktur. Avlanma, hukuk içinde ancak bir izin veya ayrıcalık olarak tanımlanabilir. Buna bir hak gözüyle bakmak çok büyük bir problemdir. Hakların gelişimi ve insan hakları açısından da sorun teşkil eden bu yaklaşımın sorgulanması ve açılacak davalarda hukuken tartışılması gereklidir. Yaban hayatını korumak herkes için bir yükümlülük olması gerekirken, avlanmanın bir hak olarak tanınması ciddi bir sorundur.

Kara Avcılığı Kanunu'nda yer alan avcılığa dair düzenlemelerin, Merkez Av Komisyonu ve İl ve İlçe Av Komisyonları Kararları'nın biyolojik çeşitlilik çatısı altında, bütüncül bir bakışla tartışılması gerekmektedir. Biyolojik çeşitliliğin korunması, iklim değişikliğiyle bağlantılı olarak hem bir uluslararası yükümlülük, hem de doğayla uyumlu bir yaşam ve varoluş meselesidir. İklim krizinin ulaştığı boyut dikkate alındığında karasal avcılık faaliyetleri ve doğal yaşam ortamları üzerinde tahribata yol açan idarenin işlem ve eylemlerine karşı hukuku etkili kullanmak hak savunucularının görevi olmalıdır.

3. 2021 Yılı Merkez Av Komisyonu Kararı'nın İptali Davası'nın Hukuki Çerçevesi

3.1. Dava konusu

Davamızın konusu, 11 Ağustos 2021 tarih ve 31565 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan, 30.06.2021 tarih ve 20 karar sayılı, 2021-2021 Av Dönemi Merkez Av Komisyonu Kararı'dır. (Karara ulaşmak için <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/08/20210811M1-4.pdf>)

Davada Merkez Av Komisyonu (MAK) Kararı'nın iptalini ve kararın yürütmesinin durdurulması talep edilmiştir. Dava Danıştay'da açılmıştır ve işbu yayın tarihi itibarıyla dava halen devam etmektedir.

Dava dilekçesi üzerinde çalışırken Merkez Av Komisyonu Kararı'nın dayanağını oluşturan 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'nun Anayasa'ya ciddi aykırılık taşıdığı kanaatine varılması sebebiyle, Anayasa'nın 152/1 maddesi gereğince Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na başvurulması talebinde bulunulmuştur. Anayasa'ya aykırılık başvurusu hakkında detaylı bilgiye aşağıda ayrıntılı yer verilmiştir.

3.2. Yararlanılan kanunlar ve sözleşmeler

Dava dilekçesinin hukuki dayanaklarını aşağıdaki kanun ve uluslararası sözleşmeler oluşturmaktadır.

- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Bern Sözleşmesi)
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
- Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (Ramsar Sözleşmesi)
- Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi
- TC Anayasası
- 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu
- 2872 sayılı Çevre Kanunu
- İdari Yargılama Usulü Kanunu
- Merkez Av Komisyonu, İl ve İlçe Av Komisyonlarının Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- Sulak Alanlar Yönetmeliği
- Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik

3.3. İptal Talebinin Hukuksal Dayanakları

2021 yılı Merkez Av Komisyon Kararı incelendiğinde; avlanmasına izin verilen canlı türleri, belirlenen av limitleri ve ava izin verilen bölgelerin belirlenmesinde yöntem açısından hukuka aykırı hususlar tespit edilmiş ve dava dilekçesinin hukuki dayanağını bu tespitler oluşturmuştur.

Avlanmasına izin verilen canlılar arasında nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan türler bulunmaktadır. Türlerin tespiti için öncelikle Dünya Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin (IUCN) Kırmızı Listesi (Nesli Tükenme Tehlikesi Altında Olan Türlerin Kırmızı Listesi) incelenmiştir. IUCN Kırmızı Listesi, bitki ve hayvan türlerinin dünyadaki en kapsamlı ve güncel küresel koruma durumu envanteridir.

Dava konusu MAK kararı ile avına izin verilen kuş türleri içinde yer alan üveyik ve elmabaş patka, IUCN tarafından belirlenen kriterlere göre nesli küresel ölçekte hassas (VU) yani nesli tehdit altında olan türlerdir. Bu türlerin koruma önceliği bulunmaktadır. Her iki kuş türü 2015 yılından itibaren nesli dünya ölçeğinde tehlike altında olan türler içinde yer almasına rağmen, MAK kararları ile avlanmasına izin verilmesi iptal gerekçelerinin başında gelmektedir. Bu durumun yasal mevzuata ve Türkiye'nin uluslararası doğa koruma ve biyolojik çeşitlilik sözleşmelerinden kaynaklanan taahhütlerine açıkça aykırı olduğu vurgulanmıştır.

Avına izin verilen kuş türleri içinde yer alan atmaca ve kızılısırtlı örümcekkuşu, Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Bern Sözleşmesi) Ek Liste II'te yer almaktadır ve bu sözleşme uyarınca kesin koruma altında olan türler olduğu görülmüştür. Bu durum da, uluslararası sözleşmelere atıfla iptal istemi gerekçelerinden birisidir. Diğer türler açısından Ek Liste III'de yer alan korunan fauna türleri incelenerek değerlendirme yapılmış ve iptal talebine gerekçe olarak sunulmuştur.

2021 yılı MAK Kararı'nda, türlere ek olarak doğal ortamların korunması ve sulak alanlarda yaratacağı etki de değerlendirilmiştir. Sulak alanların yok edilmesi, iklim politikalarında uyumsuzluk (maladaptation) örneği olarak ele alınmış ve sulak alanlarda avcılığa izin veriliyor olması, sulak alanların yok olmasına ve bu suretle iklim krizinin derinleşmesine yol açması nedeniyle davamızda önemli bir dayanak teşkil etmiştir.

2021 yılı MAK Kararı'nda avlanmasına izin verilen türlerin, av limitlerinin, ava açık/kapalı alanların ve avlanma sürelerinin herhangi bir bilimsel çalışmaya dayalı olmadan belirlenmesi nedeniyle usul yönünden detaylıca incelenmiştir. Komisyonun yapısı, karar alma ve işleyiş şeklindeki hukuka aykırı bulunan tüm noktalar davada iptal sebebi olarak yer almıştır.

3.4. Anayasaya Aykırılık Tartışması

2021 yılı Merkez Av Komisyonu Kararı'nın iptali talebine ek olarak, Kara Avcılığı Kanunu açısından “**av ve yaban hayvanı**” olarak tanımlanan canlıların yaşamlarına son vermek hakkı dahil olmak üzere, devletin bu canlılar üzerinde hüküm ve tasarruf hakkı bulunup bulunmadığı konusunda bir Anayasal tartışma yürütülmüştür.

Devletin hüküm ve tasarrufta bulunma hakkı, mülkiyet hakkının bir yansıması ve bu hakkın bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle, devletin Anayasal olarak böyle bir hakkı bulunmamasına karşın, Kara Avcılığı Kanunu ile av ve yaban hayvanı olarak kategorize ettiği canlıların mülkiyetine sahip olup olmadığı ve bu yolla bu canlılar üzerinde hüküm ve tasarrufta bulunma hakkı olup olmadığı hukuki bir tartışma konusu yapılmıştır. Davamızda “avlanma hakkı” dahil olmak üzere Kara Avcılığı Kanunu için Anayasa'nın 6, 8 ve 11. maddelerine açık aykırılık sebebiyle iptali için, Anayasa 152/1 maddesi hükmü gereğince Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapılması talep edilmiştir.

Fotoğraf: Alper Tüydüş

4. Biyolojik Çeşitliliğin Korunması için Kara Avcılığı Ekseninde Hukuksal Öneriler

2021 yılı MAK Kararı'nın iptali için yürütülen hukuki araştırma ve dava süreci deneyimi, hukuk alanında konuyla ilgili düzenli ve detaylı çalışmaya olan ihtiyacı gözler önüne sermiştir. Biyolojik çeşitliliğin korunması için adalete erişim ve hukuki araçların kullanılması noktasında geliştirilen öneriler aşağıdaki gibidir:

- a)** Merkez Av Komisyonu ve İl ve İlçe Merkez Av Komisyonu kararlarının düzenli olarak ve titizlikle takip edilerek, hukuksal açıdan incelenmelidir.
- b)** Hukuki süreçler biyolojik çeşitlilik, doğal alanların korunması, doğa ve iklim etkisi dikkate alınarak kapsamlı ve bütüncül bakış açısıyla çalışılmalıdır.
- c)** Kara avcılığın kümülatif etkisi bütün olarak ve biyolojik çeşitlilik ekseninde değerlendirilmeli ve açılacak davalarla yargı önünde tartışılmalıdır.
- d)** Konuyla ilgili ulusal mevzuat ve uluslararası sözleşmeler düzenli olarak izlenmelidir.
- e)** Dava dilekçeleri hazırlanırken ve hukuksal araştırma yapılırken biyolojik çeşitlilik, türler, yaban hayatı, sulak alanlar gibi konularda bilimsel raporlardan ve uzmanlıktan faydalanılmalı, Dünya Doğayı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (IUCN) listeleri incelenmelidir.
- f)** Dava dilekçelerinde sivil toplum ve bilim insanları tarafından bu alanda toplanmış güvenilir ve bilimsel verilere yer verilmelidir.
- g)** MAK kararları, İl ve İlçe Komisyon kararları ile birlikte incelenmeli ve av limitleri, ava açık/kapalı alanlar, avlanma süreleri konusundaki ilçe, il ve merkez karar tutarsızlıklarına dikkat çekilmelidir.
- h)** Açılan davalarda dava dilekçesi ile birlikte "yürütmenin durdurulması kararı" talep edilmeli ve doğaya verilecek geri dönüşsüz zararlar dikkate alınarak kararların yürütmesi ivedilikle durdurulmalıdır.
- i)** Hukuki çalışmalar insan odaklı bir çevre ve zarar anlayışından ziyade doğa hakkı odaklı olarak yürütülmeli ve doğa hukukunun gelişimi için çaba gösterilmelidir.